

«درس ششم»

جملات زیر را بخوانید و سپس عبارات داده شده را تکمیل کنید.

1- آب از ترکیب هیدروژن و اکسیژن با یکدیگر پدید می آید.

2- امروز بعد از ظهر به من زنگ بزن.

3- اجسام فلزی گرما را منتقل نمی کنند.

4- آیا تاکنون از موزه دیدن کرده اید؟

• **جملات انشایی:** خبری از عالم خارج نمی دهند؛ بلکه تمایلات، احساسات، خواسته ها و اموری این دست را مطرح می کنند. مانند: مثال 4 و 2

• **جملات خبری:** درباره عالم خارج خبر می دهند؛ مانند: مثال 1 و 3

• **جملات خبری صادق:** با واقعیت مطابقت دارند؛ مانند: مثال 1

• **جملات خبری کاذب:** با واقعیت مطابقت ندارند؛ مانند: مثال 3

❖ **تنها جملات خبری اند که قابلیت صادق یا کاذب بودن را دارند.**

❖ **از آنجا که وظیفه منطق جلوگیری از خطای اندیشه است و جملات انشایی (مانند:**

جملات امری، پرسشی) را نمی توان صادق یا کاذب دانست، این دسته از جملات در منطق بررسی نمی شوند.

❖ **تعریف قضیه:** به جملات با معنایی که درباره چیزی خبر می دهند و می توانیم درباره صدق (درستی) یا کذب (نادرستی) آنها سخن بگوییم قضیه می گویند.

تمرین!

1- کدامیک از جملات زیر در منطق قضیه نامیده می شوند؟

(الف) که گفتت برو دست رستم ببند؟ بدلیل سوالی بودن انشایی است و انشایی قضیه محسوب نمی شود.

(ب) دلا معاش چنان کن که گر بلغزد پای فرشته ات به دو دست دعا ننگه دارد.

بدلیل امری بودن انشایی است و انشایی قضیه محسوب نمی شود.

(ج) اگر ماشین را بیمه کنی، هنگام تصادف خیالت آسوده است. قضیه است چون قابل صدق و کذب است.

(د) هر چیز به جای خویش نیکوست. قضیه است چون قابل صدق و کذب و است.

2- در زبان فارسی چه کلمات دیگری را معادل صادق و کاذب به کار می بریم؟

صادق: درست - صحیح کاذب: نادرست - غلط

انقسام قضیه:

قضیه حمله:

قضیه ای که در آن به ثبوت یا نفی چیزی برای حکم شود. هر تلاشگری موفق می شود.

قضیه شرطی:

قضیه ای که در آن به اتصال یا انفصال میان دو نسبت حکم شود: اگر تلاش کنی موفق می شوی.

قضیه حمله:

- قضایای حمله همان جملات خبری در ادبیات اند.
- در منطق به نهاد جمله «موضوع»، به مسند آن «محمول» و به فعل ربطی (اسنادی) رابطه می گویند.

ایران	پهناور	است	
(اجزای قضیه در ادبیات)	نهاد	مسند	فعل ربطی
(اجزای قضیه در منطق)	موضوع	محمول	رابطه (نسبت)

- ❖ در صورتی که رابطه قضیه ایجابی باشد (مانند: است) قضیه را موجه می نامند. (فعل مثبت)
- ❖ در صورتی که رابطه قضیه سلبی باشد (مانند: نیست) قضیه را سالبه می نامند. (فعل منفی) رابطه ایجابی و سلبی را «کیفیت قضیه» می نامند.

تمرین!

1- موضوع، محمول و رابطه قضایای زیر را مشخص کنید:

رابطه	محمول	موضوع	
است	برنده خانه دل	سیل غمت	سیل غمت خانه دل را ببرد.
است	تکالیف را تحویل داده	او	او تکالیفش را تحویل داد.
شدند	مریض	دانش آموزان	دانش آموزان مریض شدند.
هستند	ارزشمند	کتابها	کتاب ها ارزشمند هستند.

2- قضایای سالبه و موجه را مشخص کنید.

دشمن نادان است (موجه) نادان دانا نیست (سالبه) نادان ناتوان است (موجه)

انقسام قضیه حملی:

• قضیه شخصی:

موضوع قضیه، جزئی باشد.

(نشانه آن: اسم خاص اول جمله مانند اسم انسان، اسم شهر، اسم کشور و ... - اسم داخل « » - این و آن)

• قضیه محصوره:

موضوع قضیه، کلی باشد. (نشانه آن: هر، همه، هیچ، بعضی، برخی اول جمله)

تعریف سور:

قیدی که بر سر قضیه می آید و دامنه مصادیق موضوع را تعیین می کند.

سور کلی (همه، هر - هیچ) سور جزئی (بعضی، برخی، پاره ای)